

Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.

Tematické okruhy ke státní magisterské zkoušce

Metodologie sociálních věd

NMgr. obor Sociální politika a sociální práce

1.
 - a) Znaký a otázky současného vědeckého poznání, vědecké teorie a vědeckého jazyka; obecné způsoby a kritéria vědeckého vytváření, ověřování a hodnocení teorií a teoretických pojmů; základní, užitý, heuristický výzkum. (S 1; F 1, 2, 3, 4)
 - b) Metoda jako největší problém současného pojetí vědeckosti (co je to metoda, kdo založil základy metodologie, závažné změny v používání metod v dějinách filosofie (Platón, Aristoteles, F. Bacon, Descartes)).

2.
 - a) Kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie, jejich rozdíly a volba mezi nimi při praktickém výzkumném uplatnění. (S 1.4, 6; F 20; M 1.2)
 - b) Vztah metodologie a ontologie v diachronním a synchronním pohledu (vědět, co je to ontologie v dějinném procesu, jak se měnily podstaty bytí a v návaznosti na to, jak se proměňovala metodologie jako součást gnozeologie)

3.
 - a) Přehled a vzájemné porovnání hlavních typů empirických výzkumných projektů, jejich vlastností, postupů, cílů a případů jejich uplatnění. Celková skladba a postup realizace výzkumného projektu obecně a u jeho jednotlivých typů zvlášť. (S 3; F 11; M 4.1)
 - b) Vztah metodologie a gnozeologie v diachronním a synchronním pohledu (v návaznosti na předchozí otázku (gnozeologie je závislá na ontologii, vyjmenovat podstaty bytí v dějinách filosofie: fysis, idea dobra, usiá, actualitas res extensa res cogitans, monády, substance, jež je causa sui, čistá vůle u Kanta, absolutní duch u Hegela, hmota u Marxe, vůle u Schopenhauera a Nietzscheho, jazyk u novopozitivistů, bytí u Heideggera, celek bez marga u Patočky, Wesen u Husserla – diachronní pohled,; novopozitivismus a kritický racionalismus spolu s fenomenologií u v synchronním pohledu v „Přehledných dějinách filosofie“ – Harald Hoeffding a Josef Král, či v jiných dějinách filosofie, které máte k dispozici).

4.
 - a) Popisné (přehledové) výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.6; F 10.2.1; M 1.3.1, 4.2.0-4.2.3)
 - b) Kartesianismus a metodologie v novověku (Descartes a jeho filosofie) – myšlení more geometrico, kauzalita, subjekt-objektová figura verifikace – „Úvahy o první filosofii“ – Descartes).

5.
 - a) Korelační výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.5; F 10.2.2)
 - b) Proměna pravdy (ALETHEIA) v jistotu (certitudo) (co je to aletheia, kde se bere certitudo – potřeba jistoty v pravdivosti – Descartes, vysvětlit „clare et distincte, cogito, ergo sum! z „Úvah o první filosofii“ od Descarta))

6.
 - a) Pravé experimentální výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.2; F 8; M 4.2 4)
 - b) Teorie pravdy v postmoderní době (koherence - G. W. F. Hegel „Malá logika“, adequatio rei et intellectus - Tomáš Akvinský „De Anima“, pragmatická Karel Čapek, většinová, korespondence Bertrand Russell, aj.) (vysvětlit jednotlivé teorie pravdy, soustředit se na F. Nietzscheho).

7.
 - a) Kvaziexperimentální a ex post facto výzkumné projekty; jejich volba, cíle a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.3-3.4; F 9)
 - b) Postmoderní doba ve filosofii (co je to postmoderna z čeho vychází, její představitelé, které proměny ve vědách vedly ke vzniku postmoderny, Nietzsche, Lévinas Ricoeur, Lyotard, Derrida, Bělohradský; implikátní a explikátní významy u Davida Bohma, disipativní struktury u Prigogina, Boilot Mandelbroth a jeho fraktály, Pribram a jeho celostní teorie mozkových funkcí apod., paradigmata vědy a jejich proměna, relativistické pojetí pravdy – každý má svou pravdu, teorie mnoha světů atd) . Studovat V. Bělohradského „Společnost nevolnosti“.

8.
 - a) Vývojové výzkumné projekty; jejich hlavní typy, jejich volba, cíle, podoba a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.7; F 10.2.4-10.2.5)
 - b) Verifikace a falzifikace a jejich úloha ve vědě (vysvětlit pojmy a jejich představitelé) Descartes a sir Karl Raimund Popper – koroborace – život a dílo; „Úvahy o první filosofii“, „Logika vědeckého zkoumání“ – Popper.

9.
 - a) Proměnné ve výzkumu; rozlišení jejich hlavních druhů z hlediska zkoumaných osob a z hlediska jejich úlohy v rámci výzkumného projektu, jejich vymezování a zacházení s nimi ve výzkumu. (S 2.1; F 7)
 - b) Deskripce a explanace jako problém (popis a vysvětlování, vztah pozitivismu a fenomenologie) Husserl (Krise evropských věd a transcendentální fenomenologie“ a Carnap „Logická výstavba světa“).

10.

- a) Ověřování teorií prostřednictvím hypotéz v různých typech výzkumného projektu; formulování hypotéz, způsoby jejich empirického a statistického testování a tomu odpovídající zásady a možnosti interpretování získaných výsledků. (F 3)
- b) F. Nietzsche a jeho porozumění problému metody. („Tak pravil Zarathustra“).

11.

- a) Vytváření výzkumných výběrů z populace; hlavní užívané způsoby a zásady jejich provádění, vzájemné porovnání jejich teoretických a praktických předností a nedostatků. (S 4; F 10.0-10.1; M 5)
- b) EPIMELEIA jako základní metoda sebepoznání i poznání druhých (vysvětlí péči o duši) Patočka: „Péče o duši I“.

12.

- a) Věrohodnost měřicích nástrojů, prováděných měření a získávaných výsledků v empirickém výzkumu; vymezování a ověřování jejich citlivosti, spolehlivosti a vnitřní platnosti v rámci výzkumného projektu, a jejich vnější platnosti mimo rámec výzkumné situace. (S 2.3; F 8.1-8.2, 16; M 9)
- b) Předpoklady péče o duši v pojetí J. Patočky (úloha dialogu, „Sókratés“ a „Platón“ díla J. Patočky).

13.

- a) Pozorování a posuzování ve výzkumu; jejich podstata a základní druhy, postupy jejich praktické realizace, jejich vzájemné přednosti a nevýhody, postupy jejich vyhodnocení. (S 5.4; F 12; M 6.0-6.1)
- b) Daseinsanalýza jako metoda – studovat „Zollikonské semináře“ od M. Heideggera.

14.

- c) Dotazování ve výzkumu; jeho podstata, hlavní nástroje a základní způsoby; příprava, provádění a vyhodnocování výzkumných rozhovorů a dotazníků, jejich metodologické problémy, možnosti, omezení a rizika při získávání, kvantifikování a interpretaci výsledků. (S 5.1-5.3; F 13; M 6.2-6.3)
- d) Intencionalita jako problém metody – E. Husserl a jeho pojetí intencionality, studovat „Karteziánské meditace“ od Husserla.

15.

- a) Standardní zkoušky; jejich znaky, účel a možnosti uplatnění ve výzkumu; jejich základní druhy, metodologické a praktické vzájemné výhody a nevýhody pro jejich výzkumné užívání a pro interpretace získaných výsledků. (S 2.2; F 16)
- b) Noeze jako základ poznání sebe sama i druhého – vnitřní vnímání času u E. Husserla, studovat: E. Husserl: „Přednášky k fenomenologii vnitřního časového vědomí“.

16.

- a) Metody kvalifikovaného odhadu a rozboru pozorovaných stop chování a výtvorů verbální a nonverbální povah; hlavní způsoby jejich výzkumného uplatnění, jejich metodologické a praktické výhody a nevýhody, možnosti a rizika při uplatnění a při interpretaci získaných výsledků. (F 14, 15; M 6.4-6.5, 8)
- b) Problém počátku v Heideggerově filosofii v péči o duši (počátek a začátek a jejich úloha ve fenomenologii, souvislost s pramenem, z něhož pramení lidský život, Er-eignis a počátek, začátek a jeho úloha ve vědách o duši, studovat: M. Heidegger: „Ueber den Anfang“, nebo jen z přednášek, vše je obsaženo v publikacích Hogenové).

17.

- a) Měření a měrné stupnice; hlavní postupy měření a početního zpracování údajů získaných v kvalitativních (intenzivních) výzkumných projektech a v kvantitativních (extenzivních) výzkumných projektech, jejich metodologické možnosti a meze. (S 7.0-7.3; F 18, 19; M 7, 8)
- b) Tělo a tělesnění jako metodologický problém (Sóma, sarx, péxis, tělesné schéma a jeho souvislost s husserlovským vnitřním vnímáním času), studovat Merleau –Ponty: „Fenomenologie vnímání“, nebo „Kvalita života a tělesnost“ od Hogenové, je možné najít odkazy na internetu.

18.

- a) Výzkumná evaluace; její účel a cíle; evaluační strategie užívané u sociálních programů a intervencí a v případové práci. (S 7.4; M 11)
- b) Problém kauzality a motivace v psychoterapii (rozdíl mezi k. a m. v daseinsanalýze (M. Heidegger: „Wegmarken“, publikace Hogenové).

19.

- a) Etické otázky, problémy a zásady empirického výzkumu v psychosociální oblasti. (F 6.4; M 10)
- b) Gadamerovo "rozumění" jako zdroj poznávání v psychoterapii (rozumění: problém je odpovědí, my hledáme otázky, na něž předem známe odpovědi, H. G. Gadamer: „Pravda a metoda“, publikace Hogenové)

Literatura k části a):

U výše vypsáných jednotlivých zkušebních okruhů jsou uvedeny dílčí odkazy na kapitoly nebo subkapitoly studijních pramenů, které se jich bezprostředně týkají:

1. Přednášky, konzultace a cvičení v předmětu „Výzkum v psychosociální oblasti“. – Týká se všech zkušebních okruhů.
2. S = SRNEC, J. *Strategie a metody psychosociálního výzkumu. Studijní materiál pro distanční vzdělávání*. Praha: PVŠPS, 2006.
3. F = FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál 2000.
4. M = MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.

Literatura k části b):

RŮŽIČKA, J. *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. Praha: Triton, 2003. 332 s.
HOGENOVÁ, A. *První aproximace k fenomenologické metodě*. Praha : Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2006, 62 s.
PONĚŠICKÝ, J. a kol. *Člověk a jeho postavení ve světě: filozofické otázky - psychologické odpovědi*. Praha: Triton, 2006.

HOGENOVÁ, A. *Areté – základ olympijské filosofie*. Karolinum : Praha 2000.
HOGENOVÁ, A. *Kvalita života a tělesnost*. Karolinum : Praha 2001.
HOGENOVÁ, A. *Jsmo rozhovorem*. Praha : PedF UK, 2009.
HOGENOVÁ, A. *K fenoménu sebepoznání*. Praha : PedF UK, 2010.
HOGENOVÁ, A. *Starost o duši*. Praha : PedF UK, 2009.
HOGENOVÁ, A. *Jak pečujeme o duši*. Praha : PedF UK, 2009.
HOGENOVÁ, A. *Tázání je zbožností myšlení*. Praha : PedF UK, 2007.
HOGENOVÁ, A. *Tázání je zbožností myšlení*. Praha : PedF UK, 2007.
HOGENOVÁ, A. *K fenoménu pohybu a myšlení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006.
HOGENOVÁ, A. *K filosofii výkonu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005.
HOGENOVÁ, A. *K problematice poznání*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2005.
HOGENOVÁ, A. *Fenomén domova*. Praha : Pedf UK, 2013.
HOGENOVÁ, A. *Čas jako problém*. Praha : HTF UK, 2012.
HOGENOVÁ, A. *K věci samé*. Praha : PedF UK, 2012.
HOGENOVÁ, A. *Filosofický příspěvek k metodologii*. Praha : PedF UK, 2013.
HOGENOVÁ, A. *Nesmíme pospíchat*. Praha : HTF UK, 2013.

ČÁLEK, O. *Skupinová daseinsanalýza : možnost být sebou*. Praha : Triton, 2004.
ČÁLEK, O. a kol. *Psychoterapie IV. : Sborník přednášek*. Praha: Triton a Pražská psychoterapeutická fakulta, 1995.
ČÁLEK, O. a kol. *Psychoterapie V.: Sborník přednášek*. Praha: Triton a Pražská psychoterapeutická fakulta, 1998.
ČÁLEK, O. a kol. *Psychoterapie VI.: Sborník přednášek*. Praha: Triton a Pražská psychoterapeutická fakulta, 1998.